
SAVA

KMETIJSKO GOZDARSKA ZADRUGA z.o.o. LESCE

Rožna dolina 50, 4248 Lesce, Tel: 04 53 53 610, Fax: 04 53 53 621

PREDSTAVITEV 60. LET DELOVANJA ZADRUGE

Avgust, 2009

KAZALO

1	SPLOŠNO O ZADRUŽNIŠTVU V SLOVENIJI	4
1.1	Začetki zadružištva v drugi polovici 19. stoletja.....	4
1.2	Zadruge v samostojni Sloveniji.....	6
2	KRATKA ZGODOVINA KGZ Sava z.o.o., Lesce.....	7
3	PO PRIPOVEDANJU G. JOŽETA AVSENEKA.....	9
4	PO PRIPOVEDANJU G. JANEZA STARETA.....	10
5	ZLOŽENKA O POSESTVU POLJČE – SVETOVANJE O PROBLEMIH GOVEDOREJE, BLED 1975	10
6	TRGOVINA LESCE	11
7	ODKUP MLEKA, ŽIVINE IN OSTALIH KMETIJSKIH PRIDELKOV.....	12
7.1	Odkup mleka	12
7.1.1	Odkup mleka v letih od 2004 – 2008	Napaka! Zaznamek ni definiran.
7.2	Odkup živine	13
7.2.1	Odkup govedu v letih od 2004 – 2008.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
7.2.2	Uslužnostno klanje v letih od 2005 -2008.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
7.3	Odkup ostalih kmetijskih pridelkov	13
7.3.1	Odkup jedilnega krompirja v letih od 2004 – 2008	Napaka! Zaznamek ni definiran.
8	LITERATURA	Napaka! Zaznamek ni definiran.

KAZALO SLIK

Slika 1: Janez Evangelist Krek.....	5
Slika 2: Svetovanje o problemih govedoreje Bled 1975	10
Slika 3: Trgovina.....	11
Slika 4: Ljubiteljski prodajni program	11
Slika 5: Ostali prodajni program	12

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podatki so za odkupljeno mleko od kmetov, brez posestev ... **Napaka! Zaznamek ni definiran.**

Tabela 2: Odkup govedi v letih od 2004 - 2008..... **Napaka! Zaznamek ni definiran.**

Tabela 3: Uslužnostno klanje v letih od 2005 - 2008..... **Napaka! Zaznamek ni definiran.**

Tabela 4: Odkup jedilnega krompirja v letih 2004 - 2008 ... **Napaka! Zaznamek ni definiran.**

1 SPLOŠNO O ZADRUŽNIŠTVU V SLOVENIJI

1.1 Začetki zadružištva v drugi polovici 19. stoletja

Z odpravo tlačanstva 31. oktobra 1848 so podložniki postali svobodni lastniki zemlje. Kmetje so postali samostojni gospodarji. V kapitalističnem denarnem gospodarstvu, ki se je uveljavilo v drugi polovici 19. stoletja, pa so morali poskrbeti, da so poleg hrane za preživetje družine pridelali tudi proizvode za trg, saj so davke morali plačevati v denarju, prav tako pa so morali z denarjem plačevati v trgovinah nabavljeno blago.

Zaradi tega je bilo nujno, da se je kmetijstvo začelo intenzivneje razvijati in usmerjati v proizvodnjo za trg.

Socialne in gospodarske razmere so kmetovalce postavile pred dejstvo, da so se začeli združevati.

Glavni pobudnik takšnih združevanj na slovenskem je bil Janez Evangelist Krek, ki je prvo kmečko posojilnico ustanovil že leta 1894, nato pa so v hitrem tempu rasle po vsem slovenskem ozemlju.

Krekove kmečke posojilnice in hranilnice so bile zadruga demokratičnega Reiffeisnovega tipa (Reiffeisen – v Nemčiji ustanovitelj prve moderne kmetijske organizacije, ki je okoli sebe zbral kmetovalce in jih povezoval v zadrugo), kjer je imel vsak član en enakopraven glas ne glede na višino vloge.

Leta 1898 je vsem svojim zadrugam ustanovil centralno Gospodarsko zvezo, ki se je leta 1903 reorganizirala v Zadružno zvezo.

Do leta 1910 je bilo v Zadružno zvezo po vsej Sloveniji vključenih 560 zadrug, ki so odigrale pomembno gospodarsko, socialno in politično vlogo.

Kot velik poznavalec kmečke problematike je celo predlagal starostno zavarovanje kmečkega ljudstva, kar je bila v tedanjem času nedvomno zelo napredna ideja.

Slika 1: Janez Evangelist Krek

Po Zakonu o gospodarskih zadrugah iz leta 1973 iz obdobja kraljevine Jugoslavije, je zadrugo lahko ustanovila skupina z najmanj 10 osebami. Cilji združništva so bili pospeševanje določenih dejavnosti in poslov po načelu vzajemne pomoči članov zadruge. Dobiček zadruge se je delil med člani zadruge. Poleg pašniških, lesnih, vinarskih, mlekarsko-sirarskih zadrug so se začele ustanavljati tudi finančne zadruge, kot so hranilnice in posojilnice. Zadruge so se vpisovale v sodni in gospodarski register. Kontrolo poslovanja zadrug so opravljale revizijske zveze.

V letih med 1944 in 1949 je bilo poslovanje zadrug prilagojeno novemu režimu. Ustanovljene so bile različne komisije in komiteji, ki so politično in organizacijsko usmerjali delovanje zadrug. Zadruge so bile podržavljene in so se oddaljevale od izvirnih idej združništva.

Konec leta 1948 naj bi bilo v Sloveniji 1150 zadrug. Sodelovanje kmetov in kooperacija z zadrugo je bila skoraj obveznost, pravice članstva pa so bile zelo omejene, saj so vse zadruge delovale kot državna lastnina. Pozneje se je ta strategija spremenila in se je število zadrug začelo zmanjševati na račun ustanavljanja večjih agrokombinativ.. Šele leta 1972 je novi Zakon o združevanju kmetov vrnil nekaj združnega duha in pomen članstva v zadrugi. Istega leta je bila po omenjenem zakonu ustanovljena Zadružna zveza Slovenije..

Čeprav je beseda združništvo pri nas bila bogato zakoreninjena tudi na področju storitev in obrti, sta Zakona o združevanju kmetov iz leta 1979 in leta 1986 to pretežno rezervirala za kmetijstvo.

1.2 Zadruga v samostojni Sloveniji

Novi Zakon o zadrugah iz let 1992 vrača idejo zadruga na izvirna izhodišča in omogoča ustanavljanje vseh vrst zadrug. Zadruga lahko ustanovijo v načelu za katerokoli dejavnost in lahko posluje s člani ali nečlani, za ustanovitev pa so potrebni le trije ustanovni člani. Ustanovitelji so lahko fizične (posamezniki) ali pravne osebe (organizacije). Članstvo v zadrugi je odprto. Vsak član lahko preko občnega zbora sodeluje pri sprejemu zadružnih pravil, sprejemu letnega obračuna, uporabi in delitvi presežka ter izvolitvi in odpoklicu vodstva in drugih organov zadruga. Tudi pri odločanju, lastninskih deležih in delitvi presežka sodelujejo vsi člani. Zadruga se lahko prostovoljno, zaradi skupnih interesov združuje v zadružne zveze ali druga gospodarska interesna združenja.

2 KRATKA ZGODOVINA KGZ Sava z.o.o., Lesce

Kot leto ustanovitve štejemo 25. maj 1948, ko se je zadruga formirala, sami začetki te zadruge pa segajo že v kraljevino Jugoslavije.

Po 2. svetovni vojni formirano zadrugo, ki je bila v združnem registru vpisana 25. maja 1948 je sestavljalo sedem članov upravnega odbora, ki so ga sestavljali naslednji člani :

- ✓ Vogelnic Janez, Radovljica
- ✓ Žerovc Alojz, Radovljica
- ✓ Avsenek Anton, Radovljica
- ✓ Debeljak Franc, Radovljica
- ✓ Golmajer Franc, Radovljica
- ✓ Vogelnic Alojz, Radovljica
- ✓ Papler Franc, Radovljica

Takratni pooblaščenec za podpise pa je bil Resman Ludvik.

Pred letom 1960 so se s kmetijsko zadrugo Jesenice spojile naslednje zadruge :

- ✓ KZ Dovje – Mojstrana,
- ✓ KZ Rateče,
- ✓ KZ Rateče – Planica,
- ✓ KZ Kranjska Gora,
- ✓ KZ Jesenice,

ki so se kasneje združile s KZ "Jelovica "Radovljica. Prav tako so se pred letom 1960 z KZ "Jelovica "Radovljica združile zadruge Begunje, Lancovo in Lesce.

Leta 1962 sta se KZ "Jelovica "Radovljica pripojila kmetijsko posestvo Bled in Poljče, leta 1964 pa se je v register vpisala KZ "Jelovica " Radovljica, ki je nastala s spojitvijo z zadrugo Jesenice. Takratni v. d. direktor je bil g. Anton Toman.

Na osnovi sklepa Zadružnega sveta KZ "Jelovica "Radovljica z dne 24. 12. 1969 in 30. 1. 1970 in sklepa delavskega sveta kmetijsko živilskega kombinata Kranj z dne 25. 12. 1969, 22. 1. 1970 in 31. 3. 1970 se KZ "Jelovica "Radovljica pripoji k kmetijsko živilskemu kombinatu Kranj. Takratni direktor obrata KZ Radovljica je bil g. Anton Černe, za njim pa g. Jože Avsenek, ter kasneje g. Marjan Pogačar.

Dosedanja KZ "Jelovica "Radovljica se je po pripojitvi k kmetijskemu živilskemu kombinatu preimenovala v temeljno organizacijo kooperantov Radovljica – n.sol.o., Lesce, ki je imela sedež na sedanjem naslovu – Rožna dolina 50, 4248 Lesce.

Leta 1992 je bil sprejet nov zakon o zadrugah in takrat se je zadruga odcepila od kmetijsko živilskega kombinata v Kranju, ter postala samostojna Kmetijsko gozdarska zadruga Sava z.o.o., Lesce, tedanja direktorica pa je postala ga. Dušica Boštjančič, kasneje pa je bil za direktorja izvoljen g. Emil Peternel.

Trenutno zadrugo vodi direktorica Mojca Papler mag. ekon.

3 PO PRIPOVEDANJU G. JOŽETA AVSENEKA

G. Jože Avsenek je bil najprej zaposlen na posestvu Poljče kot vodja posestva, kasneje pa je sprejel funkcijo direktorja obrata KŽK v Radovljici.

V času, ko se je zadruga sformulirala, torej po 2. svetovni vojni, sta pod zadrugo spadala tudi gozdarska in gradbena služba. V slednji sta bila zaposlena tudi znana brata Gorišek. Gradbena služba je gradila ceste po Jelovici, poskrbela za adaptacijo poljškega hleva in podobno. Gozdarska služba pa je bila v vseh zadrugah ukinjena, ko je gozdno gospodarstvo dobilo monopol in je bila zadrugam odvzeta licenca za odkup lesa.

V tistih časih je posestvo Poljče (pod posestvo je vedno spadal tudi sadovnjak Resje) veljalo za eno večjih v tedanji Jugoslaviji in prav tako je bilo to posestvo edino, ki je v tedanjih časih oddajalo telice v kooperacijo.

Za tedanjo Čokolado Lesce se je v Poljčah skladiščilo kakav.

Že takrat je posestvo pridelalo 9.000L mleka in zanimanje tujcev in državnikov o delovanju posestva je bilo veliko.

Leta 1984, ko je bil g. Avsenek že direktor zadruge je občina Radovljica zahtevala izselitev zadruge iz prostorov v Radovljici in ponudila nadomestno lokacijo, kjer se zadruga nahaja še danes.

Že v tistih časih pa je imel g. Avsenek veliko naprednih idej, kako razširiti poslovanje zadruge, med drugim tudi gradnja bioplina, ter pridelava gnoja, ki naj bi bil namenjen za golf igrišča.

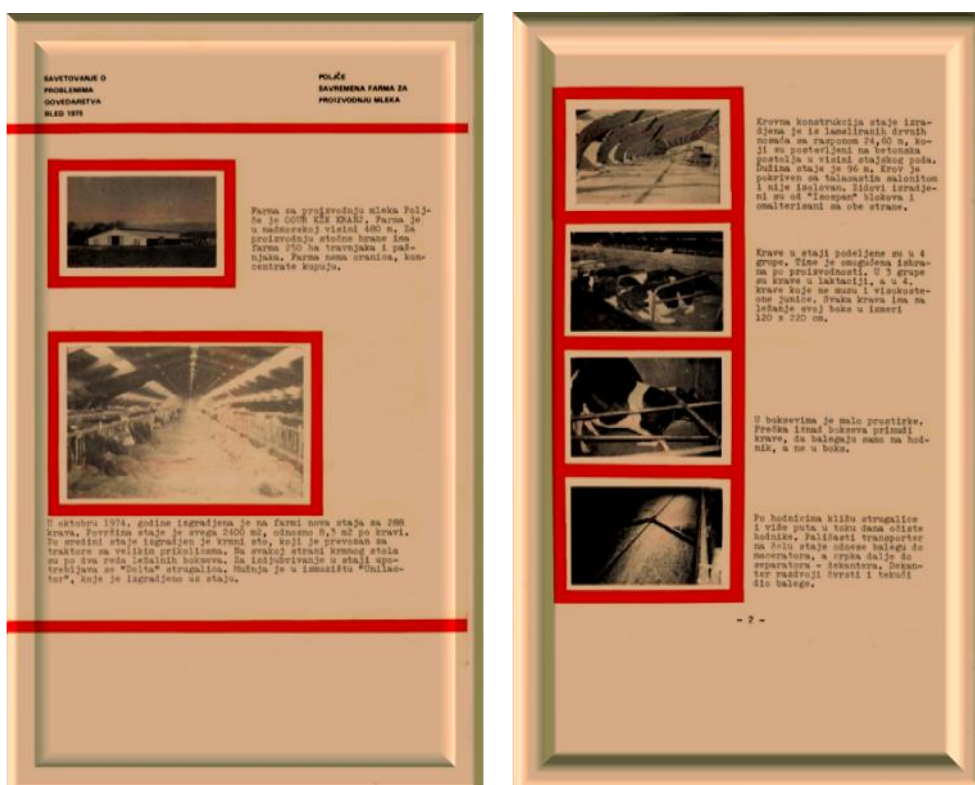
4 PO PRIPOVEDANJU G. JANEZA STARETA

Janez Stare je kot dijak obiskoval poljedeljsko šolo v Poljčah, ki je bila kasneje ukinjena okoli leta 1970. Leta 1962 sta se zadrugi pripojila posestvo Poljče in Bled, šola v Poljčah ni spadala pod zadrugo, so pa vsi dijaki obvezno prakso opravljali na teh dveh združenih posestvih.

Na posestvu v Poljčah je bil mlin, kjer so proizvajali otrobe (krma za živino), ki so jo razvažali oziroma prodajali po celotni gorenjski, ostalo pa se je uporabljalo za lastno proizvodnjo.

Poleg

5 ZLOŽENKA O POSESTVU POLJČE – SVETOVANJE O PROBLEMIH GOVEDOREJE, BLED 1975

Slika 2: Svetovanje o problemih govedoreje Bled 1975

6 TRGOVINA LESCE

Slika 3: Trgovina

Začetki trgovine segajo v čas pred letom 1960, ko so ob takratnem sedežu Uprave zadruga v Radovljici odprli trgovino s kmetijskim repromaterialom. Leta 1971 ji je sledilo odprtje živilske trgovine s poudarkom na prodaji kmetijskih pridelkov in izdelkov (prodajali so kruh manjše lokalne pekarnice, domače sveže in kislo zelje, kumarice, paradižnik, skuto, jajca, krompir...) . Pozimi leta 1983 so se Uprava in trgovini preselili na zdajšnjo lokacijo v Lesce. Tam je trgovina dobila svoje prodajne prostore poleg poslovnih prostorov, ter kletni prostor za namen skladiščenja kmetijskega repromateriala. Do danes je trgovina v Lescah doživela še dve prenovi, in sicer leta 2000 z manjšo adaptacijo, ter leta 2008 s celovito prenovo. Leta 1991 smo, vendar le za kratek čas, odprli še trgovino s kmetijsko-tehničnim blagom v Kranjski Gori.

Današnja trgovina Lesce se nahaja v prostorih upravne stavbe v Lescah, nasproti Mercator centra in oskrbuje kmete s kmetijskim repromaterialom, ter obenem skrbi, da zadovolji potrebam kupcev, ki se s kmetijstvom ukvarjajo zgolj ljubiteljsko.

Slika 4: Ljubiteljski prodajni program

V naši poslovalnici poizkušamo zadovoljiti vsako stranko in izpolniti njeno željo. Trgovina ima zaradi samopostrežnega načina izbire celoten pregled nad ponudbo, vendar se zaposleni v trgovini zavedamo, da je vsaka stranka pomembna in se ji poizkušamo posvetiti osebno, ob upoštevanju če stranka to želi in če nam dopušča čas. Da je naš trud pravilen nam vedno znova potrjujejo zadovoljni kupci, ki se radi vračajo v našo trgovino.

V trgovini dvakrat tedensko nudimo brezplačno svetovanje naše agronomke, in sicer vsak četrtek in torek med 11. in 14.uro.

Večje količine naročenega blaga z lastnim kamionom dostavimo tudi na dom.

Trgovina je celo leto odprta od ponedeljka do petka od 8.-19. ure in v soboto ob 8.-12. ure, v njej pa Vam nudimo:

Slika 5: Ostali prodajni program

7 ODKUP MLEKA, ŽIVINE IN OSTALIH KMETIJSKIH PRIDELKOV

7.1 Odkup mleka

Odkup mleka je vodilna dejavnost na področju odkupa v zadrugi. Mleko odkupujemo od članov, pa tudi od tistih kmetov, ki niso člani zadruge.

V preteklosti smo vse mleko oddajali v kranjsko mlekarno. S pripojitvijo Mlekarne Kranj k Ljubljanskim mlekarnam, pa smo vse količine mleka, tudi z obeh posestev, oddajali Ljubljanskim mlekarnam. S pristopom Slovenije k Evropski uniji, smo zaradi zelo

neugodnih odkupnih cen slovenskih mlekarn vse mleko pričeli voziti v italijanske mlekarnе, kamor ga vozimo še danes.

Mleko, ki ga odkupujemo od naših kmetov je neoporečno in dosega visoko kvaliteto, kar je v današnjih težkih pogojih velika prednost pri prodaji in plasmaju mleka.

Danes mleko oddaja okrog 60 kmetij. Včasih se je s prirejo mleka ukvarjalo precej več kmetov, blizu 200. Visoki stroški prireje in vse nižje odkupne cene surovega mleka, pa so prisilili manjše kmetije, do so začele opuščati prirejo mleka ali pa so celo opustile kmetovanje. Danes se z omenjeno dejavnostjo ukvarjajo le še velike kmetije, ki jim kmetijstvo pomeni edini vir dohodka.

7.2 Odkup živine

Največ odkupimo goveda, ki ga naprej plasiramo slovenskim klavnicam, najboljše krave pa prodamo tudi v Avstrijo. Odkupimo tudi nekaj drobnice, predvsem jagnet.

V preteklosti smo govedo prodajali največ v klavnico JEM Jesenice in v Klavnico Radovljica, ki je bila pod trgovsko organizacijo Špecerija Bled. Ko je Špecerijo Bled in s tem tudi Klavnico Radovljica prevzel Mercator, jo je le-ta kmalu zaprl, ker je prinašala premalo dobička. Jeseniške mesnine pa so tudi imele hude likvidnostne težave in so jo kljub dokapitalizaciji leta 2004 zaprli. Tako od leta 2005 največ goveda (nekaj tudi jagnet) prodamo v Klavnico Škofja Loka. Imeli smo pogodbo tudi s klavnico Meso Kamnik, vendar smo zaradi logističnih težav prodajo v to klavnico opustili. Nekaj živine prodamo tudi v klavnico Košaki Maribor in Celjske mesnine, najboljše krave pa v Avstrijo.

V letu 2005 smo pričeli z organizacijo služnostnega klanja za potrebe naših članov in drugih okoliških kmetov. Storitve nam izvajajo v Klavnici Škofja Loka. Glede na vsakoletno povečanje tovrstnega klanja ugotavljamo, da so kmetje s takim načinom ponudbe zelo zadovoljni.

7.3 Odkup ostalih kmetijskih pridelkov

Od drugih kmetijskih pridelkov danes odkupujemo le še jedilni krompir, pač tisto kar nam kmetje ponudijo.

V preteklosti je bil ta odkup kar pester. Odkupovali smo zelenjavo in jo naprej prodajali Bolnici Jesenice, odkupovali smo pšenico za Žito Ljubljana, odkupovali smo semenski krompir za Semenarno Ljubljana, tudi sadje za predelavo smo odkupovali, za Fructal Ajdovščina. Toda z leti so se razmere na trgu močno spremenile. Odkupne cene so se znižale. Podjetja niso imela več interesa kupovati domačih pridelkov, saj so hrano in surovine začela uvažati po precej nižjih cenah. Posledično kmetje niso imeli interesa za pridelovanje hrane in so opuščali to dejavnost ali pa so se znašli po svoje.

Kar se tiče celotnega odkupa je naš cilj ohraniti ves odkup in pridobiti še druge kmete, da bi pridelke iz svoje dejavnosti čim več oddajali preko zadruga.